

H-2943 Bábolna, Pf.: 29.
Tel. (+36) 34/222-555, Fax: (+36) 34/568-086
e-mail: info@arablo.hu
honlap: www.arablo.hu

TENYÉSZTÉSI SZABÁLYZAT

Elnökség:

Rombauer Tamás elnök	H-2943 Bábolna, Wesselényi u. 46.	Tel.: +36- 20/936-9836
Kiss László	H-4463 Tiszanagyfalu, Hrsz.0133/3	Tel.:+36-20/925-3881
Kocsis Alfréd	H-9123 Kajárpéc, Öreghegy u.36.	Tel.:+36-30/937-0257

Tenyésztési Szabályzat célja

Az arab vérségű lóállomány minőségi fejlesztése érdekében a fajta tenyésztői munkájának rendszerezése, amely magában foglalja a fajtával kapcsolatos tenyésztési és nyilvántartási feladatokat.

I. rész Arab telivér

1.1. Az arab telivér fogalma

Arab telivér az a ló, amely szerepel bármely, a World Arabian Horse Organization, Arab Lovak Világszövetsége továbbiakban WAHO által elfogadott, nyilvántartott arab telivér méneskönyvben vagy nyilvántartásban.

1.2. Az arab telivér állomány nyilvántartása

Az arab telivér lóállományt a Magyarországi Arablótenyésztők Egyesülete (továbbiakban: MALE, vagy Egyesület) az Arab telivér méneskönyvben tartja nyilván.

Ahhoz, hogy egy mén, kanca, vagy csikó bekerülhessen egy WAHO által elfogadott arab telivér méneskönyvbe, összes ősenek visszavezethetőnek kell lennie vagy a méneskönyvben már korábban regisztrált lovakra, vagy import lovak esetén egy másik, a WAHO meghatározás szerint elfogadott méneskönyvre, amelyben az adott ló még a kiszállítás előtt szerepelt. Ha egy olyan lovat terjesztenek elő arab telivérként való regisztrálásra, mely nem vezethető vissza egy WAHO által elfogadott méneskönyvre, akkor a méneskönyv vezetése tovább kell adja a regisztrációt a WAHO-nak az összes rendelkezésre álló információval együtt. Ezután a WAHO veszi át a kérvényező hitelességének vizsgálatát és a döntés meghozatalát.

A közhitelőség biztosítása érdekében valamennyi, a Méneskönyvben szereplő kancát és mént a vonatkozó Törzskönyvezési Szabályzat szerinti törzskönyvi ellenőrzés alatt kell tartani. A törzskönyvi ellenőrzésbe vétel a tulajdonos (tartó, bérlő) kezdeményezésére történik.

A törzskönyvi adatok gyűjtését az állam által felhatalmazott tenyésztőszervezet (MALE) más erre felhatalmazott szervezettől is (pl. MLOSZ) megrendelheti.

1.3. A méneskönyvbe való felvétel

A tulajdonos kérésére a hivatalos magyar származási igazolást tartalmazó lóútlevél, vagy ötösös származási lap másolatának az Egyesület (MALE) részére történő benyújtásával kezdődik.

Külföldről vásárolt lovak esetében a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Lóútlevél Irodája) által **hitelesített**, és a MALE, vagy megbízottja által **azonosított** egyed okmányát kell az Egyesülethez benyújtani.

A beérkezést követő 90 napon belül a tenyésztésvezető vagy a tenyésztési bizottság **minden importált egyedet megtéskint** és származása, külleme, igazolt teljesítménye alapján dönt arról, hogy **tenyészállatként elismeri-e**.

A bírálat célja, hogy csak olyan egyedek kerüljenek törzskönyvi ellenőrzéssel a méneskönyvbe, amelyek minősége a fajta hazai átlagát meghaladja és hozzájárul annak javításához, különös tekintettel a ménekre. Kedvezőtlen döntés esetén a tulajdonos a bírálatot követő évben ismét kérheti a méneskönyvbe való felvételt. Másodszeri elutasítás esetén fellebbezésnek nincs helye. A tenyészállat és szaporítóanyag behozatalát a 129/2004 (VIII.25.) FVM rendelet szabályozza.

1.4. A WAHO előírása az export bizonyítvány (Export Certificate) kiállítására, és származásellenőrzés az arab telivéreknél:

Importált arab telivérek regisztrációs eljárása:

A lovak egyes országok közti szállításáról szóló szabályok változnak, így ajánlatos a WAHO Irodánál tájékozódni. A WAHO Export Igazolás nyomtatvány (Export Certificate) ma már világszerte használatos és a tagországok esetében kötelező. Ez az okmány és a használatáról szóló füzet a WAHO Irodánál szerezhető be. **Az import ló adatainak egyesületi feldolgozása addig semmiképpen sem kezdhető meg, míg az Export Certificate meg nem érkezett.**

Csak olyan import ló regisztrálható, mely WAHO tag illetékes regisztrációs szervétől érkezett egy másik WAHO elismeréssel rendelkező ország illetékes regisztrációs szervéhez.

Ha egy olyan lovat terjesztenek elő arab telivérként való regisztrálásra, mely nem vezethető vissza egy WAHO által elfogadott méneskönyvre, akkor a méneskönyv vezetés tovább kell adja a regisztrációt a WAHO-nak az összes rendelkezésre álló információval együtt. Ezután a WAHO veszi át a kérvényező hitelességének vizsgálatát és a döntés meghozatalát.

Azon országok regisztrációs szervének, melyek a latintól eltérő betűket használnak (arab, cirill), még az exportot megelőzően latin betűkre kell átírniuk a lovak és a tenyésztők nevét és angolra kell fordítaniuk mindazt az információt, mely az exportálandó ló leírását és jegyeit adja meg.

A WAHO Export Igazolást az exportáló regisztrációs szerv közvetlenül az importáló regisztrációs szervhez küldi meg. A többi hivatalos okmányt, melyet szintén az exportáló regisztrációs szerv állít ki, úgyszintén közvetlenül az importáló regisztrációs szerv részére kell megküldeni az alábbi adatokkal:

1. **Az exportált ló** (korábban vércsoport, ma) **DNS vizsgálati eredményeit**, a szülők (mén, kanca) DNS vizsgálati eredményeivel együtt, valamint a származásigazolást. (A származásigazolást, DNS vizsgálatok eredményét csak ISAG elismertséggel rendelkező laboratórium adhatja ki. Ezeket az okmányokat vagy az export regisztráció, vagy ennek kérésére a laboratórium küldi meg az import regisztrációt végző tenyésztőszervezetnek, mely a DNS eredményt továbbítja a saját ISAG jóváhagyással rendelkező laboratóriumához nyilvántartásba vétel végett, a származásigazolást honosításra az azt végző szervezetnek.)
2. **Az exportált ló származási lapját.**
3. **A megfelelő hivatalos regisztrációs okmányt (lóútlevelet)**, amelyet az az illetékes regisztrációs szerv bocsátott ki, ahol a lovat születésekor nyilvántartásba vették, és amely igazolja a ló azonosságát.
4. **Ha az importált / exportált ló vemhes kanca**, akkor az alábbi okmányokat is csatolni kell: a **fedezőkén DNS vizsgálati eredményét, öt ősi soros származási lapját**, regisztrációs okmányát, a **fedeztetési jegyet**, melyen feltüntették a fedeztetés első és utolsó időpontját, valamint a méntulajdonos vagy képviselőjének aláírását. A méhen belül importált csikókat kivétel nélkül DNS vizsgálatnak kell alávetni még a csikó nyilvántartásba vétele előtt.

Ha az importált lovat nem kísérik a megfelelő okmányok, akkor az illetékes regisztrációs szerv nem veheti nyilvántartásba. Minden exportált lovat WAHO Export Certificat-nak kell kísérmie, melyet az exportáló ország illetékes regisztrációs szerve állít ki.

A tenyészállat és szaporítóanyag behozatalának és kivitelének előírását a 129/2004 (VIII.25.) FVM rendelet szabályozza. A regisztrációs kérelmet az import idejétől számítva 30 napon belül be kell nyújtaniuk az importáló ország tenyésztőszervezetéhez. A későn beadott kérelmek elfogadásáról az Elnökség a körülmények mérlegelése után esetenként, az érintettek jóhiszeműségének figyelembevételével hoz döntést. A késedelmesen benyújtott kérelmeket különdíj terheli.

Kétely estén az importált ló azonosságát megállapító vizsgálatot is el kell végezni, amit az illetékes regisztrációs szerv, vagy arra feljogosított személy végezhet. Sor kerülhet egy újbóli DNS vizsgálatra az összehasonlíthatóság végett, az azonosítás további módjaként.

Ha az importáló ország illetékes regisztrációs szerve a dokumentációt és az adott ló azonosságát megfelelőnek találja, nyilvántartásba veszi a lovat és kiadja az importáló ország regisztrációs okmányát. Amennyiben az illetékes regisztrációs szervnek bármilyen kételye lenne a ló felvehetőségét illetően, értesítenie kell a WAHO-t.

Az Export Certificate nyomtatványt térítés ellenében a tagszervezetek a WAHO Irodánál szerezhetik be.

Lóexport nem WAHO tag országba:

A fenti dokumentációt ebben az esetben közvetlenül a WAHO irodába kell megküldeni, hogyha az adott ország tagságért folyamodna, akkor azt a WAHO az új regisztrációs szervezetnek átadhatta.

1.5. Tenyésztés célja (WAHO alapszabálya alapján)

A tenyésztés célja megőrizni az arab telivér értékmérő tulajdonságait, klasszikus szépségét, állóképességét, melyek fő jegyei:

- igen száraz, harmonikus fej széles homlokkal, nagy, sötét egymástól távol, nem túl magasan ülő, kifejező szemekkel, kicsi, figyelmet sugárzó fülekkel
- homorú vagy egyenes orrhát, elasztikus, mozgékony, élénken, négyzetes alakot öltő orrnyílások
- ívelt, magasan illesztett nyak, feszes hát, gyakran egyenes far, magasan tűzött és hordott farok.

1.6. Tenyésztési módszer

A tenyésztés tisztavérben történik. A WAHO által el nem ismert populációból bekerült mén vagy, kanca ivadéka nem ismerhető el arab telivérként.

1.7. Arab telivér

Az arab telivér jelölésénél a „Lófélék egyedeinek azonosításáról szóló” 110/2013. (IV.9.) Korm. rendelet (továbbiakban: korm.rendelet) szerint kell eljárni.

Azonosítatlan lóféle egyede forgalomba nem hozható. A Bizottság 2015/262 végrehajtási rendelete 12. cikk (2) bekezdése alapján az állat tulajdonosának, vagy a tulajdonos megbízásából **az állattartónak** a lóféle egyedi azonosítását saját költségén el kell végeztetnie a **lóféle hat hónapos koráig vagy születése évének december 31. napjáig**, attól függően, hogy melyik a későbbi időpont.

A korm.rendelet 3. § (2) pontja értelmében **a transzponderrel történt jelölés** az alternatív jelölés mellett lehetséges, de ha nincs alternatív jelölés, akkor kötelező.

Alternatív jelölés: nyereghelyen történő bélyegzés forró vassal

Jele: AT.

Törzsmén számmal bíró mén és „kiváló”, vagy „tenyésztésre javasolt” kanca ivadéka esetében bal nyereghelyre a törzsmén jele és száma, alá a sorszám, míg a jobb nyereghelyre a születési évszám kerül.

A tenyészlet az Egyesülethez bejelentett és engedélyezett jelét a születési évszám elé, vagy a bal combra lehet bélyegezni, de ez nem része az azonosításnak.

A Bábolnai Ménes továbbra is a hagyományos bélyegzést végzi, melynek pontos leírását a Magyar Arab Telivér Méneskönyv VI. kötetének 14., 15. oldala tartalmazza.

A taranszpondert a DNS mintavétellel és az azonosítással egy időben kell a csikóba elhelyezni, míg a bélyegzés csak a DNS eredmény ismeretében később végezhető el.

1.8. Tenyésztő az a személy, akinek legalább egy arab telivér kanca van a tulajdonában.

Amennyiben a kanca gazdát cserél, úgy a WAHO definíciója szerint az a tenyésztő, aki a kanca birtokosa volt a fedeztetéskor.

1.9. A WAHO Végrehajtó Bizottsága együttműködve a tagokkal, jóváhagyta és kialakította azokat a követelményeket, melyeket arab telivér lovak importjával és exportjával szemben támaszt. Az alábbiak tartalmazzák azokat a lépéseket, melyeket ilyen import és export esetében követni kell.

Az exportot megelőzően:

1. Az exportőrnek értesíteni kell a helyi illetékes regisztrációs szerveket a folyamatban lévő ügyről, azzal a kéréssel, hogy a regisztrációs bizottság bocsásson ki exportigazolást.

2. Mielőtt az exportáló regisztrációs bizottság kibocsátaná az exportigazolást, az alábbi lépéseket kell megtenni:

- a) Az illető arab lovat, az apjával és anyjával együtt, amennyiben azok még élnek, származásigazolásnak kell alávetni. Ezt vagy a helyi regisztrációs szervén keresztül, vagy az exportőr állatorvosával lehet elvégeztetni a helyi illetékes szerv jóváhagyásával.
- b) Az eredeti regisztrációs igazolást (lóútlevelet) be kell adni a helyi regisztrációs szervhez.
- c) A regisztrációs szervnek igazolnia kell az exportálandó arab ló azonosságát.
- d) Az eredeti regisztrációs igazolást „export következtében törölve” feljegyzéssel látják el és visszaküldhető az exportőrnek nyilvántartása számára, vagy maradhat az export regisztrációnál.
- e) Vemhes kanca exportálásához szükség van a fedeztetési igazolásra, melyet az exportáló szerv jóváhagyott. A megszületendő csikó apjának vérvizsgálatát el kell végezni.

Valamennyi regisztrációs szervnek tájékoztatnia kell tagjait ezekről a követelményekről.

Export okmányok, külföldi termékenyítés esetén:

A regisztrációs szervek kérhetik, hogy azokból az országokból, melyeknek anyanyelve nem angol, a szállítási igazolást, valamint az egyéb csatolt iratokat, pl. fedezetési igazolást, (fedezetési jegyet) mind angol nyelven, mind a szállító ország anyanyelvén megküldjék, ezért valamennyi igazolást két nyelven kell kiállítani. (WAHO)

Az export bizonyítványt az exportáló ország regisztrációs szervezete közvetlenül az importáló ország regisztráló szervezetéhez kell, hogy eljuttassa, azt sem az eladó, sem az új tulajdonos nem veheti, és nem adhatja át regisztrálással megbízott szervezetnek.

Amennyiben egy *Magyarországon törzskönyvi ellenőrzés alatt álló arab telivér regisztrált mént vagy kancát, tenyésztési céllal külföldre kiszállítanak*, a tulajdonos (exportőr) **köteles** a kivitel a tenyésztőszervezetnek (MALE) még *a kivitel megelőzően bejelenteni*, megadva a kivitel céljának pontos adatait. A bejelentés során a tulajdonos az ún. *tenyésztési kiviteli kérelemre igazolást kap, melyet csatolni kell a kapott fedezetési jegyhez*. (Lásd még IV. rész. Általános rendelkezések.)

II. rész Shagya arab

(a 93/2008. (VII.24.) FVM rendeletnek megfelelő szerkezetben, különös tekintettel a rendelet 3.§ (3) „a” és „m” pontjára)

1. A fajta részletes leírása

A bábolnai arab – ahogyan azt ma világszerte jobban ismerik – Shagya arab a történelmi Magyarországon és később az Osztrák-Magyar Monarchia területén alapított ménesek, Bábolna, Mezőhegyes és Radautz (Rádóc) által tenyésztett arab fajta, mely elsősorban európai térhódítása után annak a különböző nemzetek zárt törzskönyve alapján továbbtenyésztett változata.

A fajta kialakulását az Udvari Haditanács 1816-ban hozott parancsának köszönheti, melyben elrendelték, hogy a Bábolnán álló, elsősorban keleti vérű lóállományt a jövőben csak arab telivér ménnek fedezzék.

A fajtát kezdetben „arab faj”-nak, később bábolnai arabnak hívták. A shagya arab elnevezést 1978 óta használják az International Shagya-Araber Gesellschaft e.V., Nemzetközi Shagya arab Lótenyésztők Társaságának (továbbiakban: ISG) döntése alapján, miután Bábolna akkori vezetése nem járult hozzá a „bábolnai arab” név használatához.

Mindazon lovak törzskönyvezhetők a shagya arab méneskönyvben:

- a.) melyek származása apai és anyai oldalon Bábolna, Mezőhegyes, Radautz, valamint a Monarchia állami és magán tenyészteteire visszavezethetők, és amelyek egy, az ISG által elismert méneskönyvben szerepelnek, vagy abba felvehetők,
- b.) melyek anyai származása megfelel fenti követelményeknek, apai, vagy anyai oldalon a szabályzatban a WAHO által elismert telivér arab, mely a törzskönyvezési előírás követelményeinek megfelel, és a bábolnai (shagya) arab kancák fedezésére engedéllyel bír. Arab telivér kancák a Tenyésztési Bizottság javaslatára vehetők fel a shagya méneskönyvbe.
- c.) amelyek megfelelnek az a.) és b.) pont követelményeinek és alapvetően a 4. nemzedékben a 16 ős között legalább 7 a shagya arab. Általánosan vonatkozik ez a csikókra az 1995. születési évtől kezdődően.

Tenyészcél

A tenyésztés eredeti célja egy nagyramájú, bottal 150 cm marmagasságú arab ló kitenyésztése volt, amely hordozza az arab telivér szépségét, nemességét kitarását, de nyugodtabb vérmérsékletű, és atlétikus alkatánál, mozgásánál fogva annál háts- és kocsilóként fiatal és felnőtt lovasok számára alkalmasabb.

A magas arab telivér vérhányad ellenére határozottan elkülönül az arab telivér fajtától, főként típusban, a nagyobb marmagasságban, rámában, csontozatban. A shagya-arab ló származási lapján a 4. ősi sorban a 16 ősz közül nem lehet több mint 9 arab telivér.

A tenyészcél jelenleg is egy nagyrámájú, nemes arab ló, mely hátszlóként, fogatlóként mindenki számára használható, rendkívül nemes megjelenésű, vérmérsékletében, teljesítőképességében kielégíti a szabadidő és lovassportra, a táv- és vadászlovaglásra alkalmas lóval szemben támasztott követelményeket. Bottal mérve 150-160 cm marmagasságú, legalább 18 cm-es szárkörméretű ló. A fej legyen ék alakú, száraz, szépen formált, melyet finom feszes bőr borít, széles homlokkal, kiugró szembolttal, kifejezett sötét színű, értelmet sugárzó szemekkel, finom orrcimpákkal, melyek izgatott állapotban szinte négyzetszerű alakot öltenek.

A fülek kicsik és kecsesek, hegyük egymás felé görbül. A nyak magasan illesztett, mérsékelt hosszúságú és ívelésű, melyet vékonyszálú sörény díszít, a mar jól izmolt, a hát középhosszú, rugalmas, mely jó kötéssel kapcsolódik a jól izmolt farhoz, magas farok tűzés, zászlós farok tartás jellemzi. Izmos, dőlt lapocka és felkar, terjedelmes, tiszta, száraz ízületek. Élénk vérmérséklet, jóindulatú, tanulékony, szelíd természet, lépése energikus és gyors, ügetése lendületes, rugalmas, lebegő, szinte hangtalan, vágója kerek, gördülékeny, térnyerő legyen.

Ezen túl a shagya arab méneknek alkalmasnak kell lenniük a hazai és nemzetközi sportlótenyésztés nemesítésére, szervezeti szilárdságának, kitartásának, teljesítőképességének javítására.

A nemzetközi sportlótenyésztés kiemelkedő fajtái, így a hannoveri, holsteini, trakheneni és holland sportlótenyésztés folyamatosan használ angol telivér, kisebb mértékben shagya-arab méneket nemesítőként, ezért a lovassportra alkalmasság vizsgálata a Teljesítményvizsgálati Szabályzat alapján fokozott jelentőségű.

A fajta egyedei egy-egy sportágban, díjlovaglásban, díjugratásban, lovastusában, távlovaglásban és fogatversenyezésben középosztályú szintig legyenek alkalmasak a szakág követelményeinek teljesítésére. Barátságos, könnyen kezelhető természetük tegye őket alkalmassá fiatal kezdő lovasok sportpályafutásának kezdetekor eredményes szereplésre, pozitív élmények megszerzésére.

Az Egyesület feladata, hogy a legjobb, legeredményesebb kancacsaládok fennmaradását biztosítsa. Ennek a feladatnak a végrehajtását megkönnyíti, hogy az állomány kancacsaládok szerinti nyilvántartása a fajta megszületése óta folyamatos.

Törzsek fenntartása

A párosítások elvégzésénél annak általános elvei (a küllem és mozgásbírálata, a kancák belovaglása, fogatban történő kipróbálása) mellett arra is figyelni kell, hogy az egyes törzsek jellegzetes bélyegeit kiemelkedő ősökre történő rokontenyésztéssel rögzítsük.

A fajta jelölése

A shagya arab jelölésénél a korm.rendelet szerint kell eljárni.

A korm.rendelet 3. § (2) pontja értelmében az alternatív jelölés egyedüli jelölési módszerként alkalmazható, a tenyésztési hatóság által jóváhagyott tenyésztési program alapján.

2016. január 1-től a shagya arab fajtában a transzponderes jelölés kötelező, míg a bélyegzés alternatív jelölés, a fajta hagyományához mindenképpen ajánlott.

A taranszpondert a DNS mintavétellel és az azonosítással egy időben kell a csikóba elhelyezni, míg a bélyegzés csak a DNS eredmény ismeretében később végezhető el.

Alternatív jelölés: nyereghelyen történő bélyegzés forró vassal

Jele: **Sh.**

Törzsmén számmal bíró mén és „kiváló”, vagy”tenyésztésre javasolt” kanca csikója esetében bal nyereghelyre a törzsmén jele, száma, alá a csikószám (sorszám), míg a jobb nyereghelyre a születési évszám utolsó két számjegye kerül.

A tenyésztet, az Egyesülethez bejelentett és engedélyezett jelét, a születési évszám elé, vagy a bal combra lehet bélyegezni, de ez nem része az azonosításnak. A Bábolna Nemzeti Ménesbirtok továbbra is a hagyományos bélyegzést végzi.

2. A fajtaazonosság vizsgálatának módszere, az igazolási rendje

Fajtaazonos az az egyed, amelyik a fajta valamely magyar, vagy az ISG által elismert méneskönyvben szerepel.

A shagya arab fajtának zárt méneskönyve van. A törzskönyvben elismert az az egyed

- melynek származása apai és anyai oldalon Bábolna, Mezőhegyes, Radautz valamint a Monarchia állami és magán arab tenyésztőkre visszavezethető, és amelyek egy az ISG által elismert méneskönyvben szerepelnek, vagy abba felvehető,
- melyek anyai származása megfelel fenti követelményeknek, apai, vagy anyai oldalon a szabályzatban a WAHO által elismert telivér arab, mely a törzskönyvezési előírás követelményeinek megfelel, és a shagya arab kancák fedezésére engedéllyel bír. Arab telivér kancák a Tenyésztési Bizottság javaslatára vehetők fel a Shagya méneskönyvbe.
- amelyek megfelelnek az a.) és b.) pont követelményeinek és alapvetően a 4. nemzedékben a 16 ős között legalább 7 a shagya arab. Általánosan vonatkozik ez a csikókra az 1995. születési évtől kezdődően.

A méneskönyvbe való felvétel

Az ISG javaslata a nemzeti tenyésztőszervezetek felé, hogy kancák nagysága, arab telivér vérhányada, és küllemi bírálata alapján legyen fő méneskönyv, kanca méneskönyv és függelék. Tekintettel az Egyesület tagjainak tulajdonában lévő csekély egyedlétszámára, jelenleg csak egy méneskönyvet használ az Egyesület, fontolóra véve a későbbiekben a hármas tagozódású regisztrálás lehetőségét, mérlegelve annak előnyeit.

A benyújtást követő 90 napon belül a Tenyésztő Bizottság minden importált egyedet megtekint és származása, külleme, igazolt teljesítménye alapján dönt arról, hogy tenyészállatként elismeri-e. A bírálat célja, hogy csak olyan egyedek kerüljenek törzskönyvi ellenőrzéssel a méneskönyvbe, amelyek minősége a fajta hazai átlagát meghaladja és hozzájárul annak javításához, különös tekintettel a ménekre. Kedvezőtlen döntés esetén a tulajdonos a bírálatot követő évben ismét kérheti a méneskönyvbe való felvételt. Másodszori elutasítás esetén fellebbezésnek nincs helye.

A fajta identitásán túl a kancacsaládnak az egységes örökítésben is meghatározó szerepe van. A generációk óta létező és népes kancacsaládokban a tenyésztő szempontjából kívánatos tulajdonságok megjelenésének nagy a valószínűsége. Bizonytalan származású nem rögződött génszerkezetű állományoknál, egyedeknél törvényszerűen heterogén örökítéstől kell tartani. Ezért egy tenyészet átlagos típusát a kancák mindig hűebben kifejezik, mint a ménék.

Középszerűen örökítő kancaállományú ménések tenyészértékének növelését egészen kiváló ménék alkalmazásával is csak hosszabb idő alatt lehetséges elérni. Megbízhatóan örökítő kancaállomány még közepes minőségű ménekkel is gyorsabb tenyésztési előrehaladást ígér.

A tudomány tehát megerősíti a kiváló tenyésztők megcáfolhatatlannak tartott állítását, miszerint a kancák legalább fele részben felelősök a tenyészanyag jó, vagy rossz tulajdonságáért, míg a ménék legfeljebb fele részben határozzák meg a csikók genetikai értékét. A ménések tenyészértékét a kancaállomány minősége hűen tükrözi, és ez a minőség hosszú időre megalapozza a tenyésztés eredményességét. Ha a fent nevezett kancacsaládok eltűnnének, továbbá ha ez több kis létszámú családdal is megtörténne, az egyrészt a családra jellemző génállomány elvesztését, szegényedését, másrészt a fajtában a beltenyésztettség növekedését eredményezné.

Shagya arab kancacsaládok

143 Schmed OA (1850) *	270 ismeretlen mezőhegyesi kanca **
216 Semrie OA (1896) *	286 er. Cserkesz (1782)
265 er. Erdélyi	449 er. Moldvai (1781)
30 Mária xx (1842)	542 er. Magyar
449 er. Moldvai (1781) *	59 er. Erdélyi (1786)
638 er. Moldvai *	592 Gratiósa (Mecklenburgi) (1803) **
74 Tifle OA (1810) *	60 Adjuze (1876) *
794 er. Moldvai (1784) *	8 Radautzi **
81 Kohaila OA (1881) *	Bint el Bahreyn OA (1898)

884 er. Moldvai (1785) *	Elissa (1874) **
215 er. Moldvai (1782) *	Radautz (ism) VII. család
Milordka (1810) *	Radautz (ism) XXXVI. család
108 Anaze	Rodania OA (cca. 1869)
13 Espagniola **	Venus OA (cca. 1890)
212 Delilah OA	Ghazieh (Al Zarka cca. 1845) **
214 Scherife OA **	97 Mezőhegyesi (1800) **
253 er. Moldvai (1783) **	27 Kokeb **

* Bábolnai Ménesben fellelhető kancacsalád

** Magyarországon kihalt kancacsaládok

Méntörzsek (Magyarországon leggyakrabban előfordulók)

Shagya (1836)	Siglavy Bagdady (1895)
Gazlan-Gazal (1840)	Dahoman (1846)
O'Bajan (1881)	El Sbaa
Siglavy (1811)	Ibrahim
Jussuf (1869)	Hadban (1890)
Kemir (1905)	Lenkoran (1891)
Koheilan (1876)	Kuhaylan Afas (1930)
Mersuch (1898)	Krzyzyk (1876)
	Kuhaylan Zaid (1923)

A fajtába tartozás igazolásának rendjét a Tenyésztési Szabályzat rögzíti. Kiemelendő, hogy a fentiekén túl a csikó csak tenyésztési engedéllyel rendelkező szülőktől származhat.

A fedeztetési dokumentumok a fajtaazonosság alapbizonylatai. A csikók fajtajellel történő bélyegzése, tartós megjelölése választásuk előtt, az anyjuk alatt történik (lásd IV: rész Általános rendelkezések).

3. Nukleusz állomány kijelölési elvei

A nukleusz állomány kialakítását az Egyesület már 1995-től elindította azzal, hogy állomáshelyétől és tulajdonosától függetlenül a törzsmén minősítést (Elit osztályú mén) Elit osztályú minősítést (lásd Tenyésztési Szabályzat V. rész) az a mén kaphat, amely után legalább két évjáratban 10 csikó elbíráható, és a tőle származó ivadékok a fajtában előrelépést, minőségi javulást mutatnak.

A shagya-arab fajtában bábolnai nukleusz állomány kialakulását az a tény is nehezíti, hogy a fajtán belül a Bábolnán kialakult törzsek közti fenotípusos különbséget is meg kell őrizni. Ezért a Shagya, a Gazal, az O'Bajan, a Kemir, a Jussuf, a Koheilan, a Siglavy Bagdady és a Mersuch törzsek fenntartása a Magyarországi Arablótenyésztők Egyesületének feladata. Nem szabad lemondani a komoly nemzetközi sportsikereket felmutató Siglavy törzs megmentéséről sem.

A kancaállomány részéről az Egyesület azzal teremtette meg a nukleusz populáció alapját, hogy az Egyesület kanca állományát négy osztályba sorolta, és ezt folyamatosan végzi. Az első osztály a kiváló törzskanca, az elit osztályú már ivadékaikkal is bizonyított kancák csoportja, amely egyben a törzsmén nevelő kancák csoportját is alkotja. Ez a nukleusz populáció kiemelt minőségű csoportja.

A tenyésztésre javasolt kancák alkotják a második, a nukleusz populáció tágabb csoportját, ezek részben a kiváló elődöktől származó fiatal, ivadékaikkal még nem bizonyítottak csoportja. Ezek egyben az elit kancák utánpótlását is biztosítják.

A két csoport együtt 150-200 kancát jelent. Ezen feladat végrehajtásában a Bábolna Nemzeti Ménesbirtok 35-40-es létszámú kancaállománya rendkívül fontos szerepet játszik. A cél az, hogy a Bábolnai Ménesben az elit és elit címre várományos kancák legyenek, a várakozást nem teljesítőket értékesítésre kerüljenek, ugyanakkor a második körből felnövő elit kancákat lehetőleg a Bábolna Nemzeti Ménesbirtok populációjába kell beemelni. Ez természetesen az állomány folyamatos megfigyelését, minősítését kell, hogy jelentse.

Lényeges szempont, hogy a shagya arab nemesítéséhez időről-időre szükség van kiváló küllemű, nemes, jó mozgással és korrekt lábszerkezettel rendelkező arab telivérekre, hogy a fajta ne veszítse el az arab lóra jellemző nemességet, szépséget, szervezeti szilárdságát.

Rendkívül fontos, hogy a kiválasztás alapjául szolgáló tulajdonságok egyrészt a fajta értékét meghatározó, másrészt magas h^2 értékű, tehát nagy biztonsággal öröklődő tulajdonságok legyenek.

Ezek a következők:

- típus, nemesség,
- atletikus alkat,
- korrekt lábszerkezet,
- természetes egyensúly,
- térnyerő, rugalmas, lendületes mozgás,
- tiszta ütem a mozgásban,
- nyílt, barátkozó természet,
- teljesítőkészség,
- lovagolhatóság.

A shagya arab lófajta minőségi kancaállománya („elit” és „tenyésztésre javasolt” besorolású kancákat értjük ez alatt), alig éri el - a génvédelem szabályai és értelmezése szerint - a 200 egyedet, ami a ’kritikus’ és „veszélyeztetett” kategória határán van.

A shagya arab lófajta olyan tulajdonságokat hordoz, melyek egyetlen más lófajtában sem találhatók meg együtt, és mely tulajdonságokat a szigorú szelekció, és a tisztavérű tenyésztés miatt megbízhatóan örökíti is.

A shagya arab ötvözi az arab telivér szépségét, állóképességét, szervezeti szilárdságát, vérmérsékletét, a kiváló tanulási készséget, jó mozgással, egészséges lábszerkezettel, és tömeges, de nem durva csontozattal, alkattal. Állóképességük mind kocsiba fogva, mind nyereg alatt kiváló, ennek köszönheti a fajta rendkívüli sikereit a távlovassportágban.

Egyes egyedei – megfelelő kiképzés és jó lovas alatt – a ló méreteit meghazudtoló teljesítményre képesek a díjugratás, és díjlovaglás területén is, tömegesebb egyedei pedig sikeresek lehetnek a fogatsportban. Mindezen tulajdonságai miatt, valamint hosszú élettartamára tekintettel nagyszerűen szolgálja a kedvtelésből lovat tartók sportigényét, kiváltképp kedvelt a fiatal lovasok körében.

A méntörzsek fenntartása, a kancacsaládok megőrzése érdekében az Egyesület nukleusz állománya 120 tenyészkancaát számlál, bővítése folyamatos, a kívánatos a 200 körüli egyedszám lenne. 1995 óta az Egyesület megosztja a génmegőrzés feladatát a Bábolnai Arab Ménessel, hiszen ismert gazdasági okokból egyetlen ménes nem vállalhatja fel ezt a nem könnyű és jelentős forrást igénylő szakmai feladatot.

Közös tenyésztői programunkhoz önkéntesen csatlakozók vállalják, hogy párosítási tervük készítése során figyelembe veszik a Tenyésztési Bizottság, illetve az elnökség javaslatait, a szelekciós munkába is együttműködnek a tenyésztőszervezettel.

A tenyésztési összefogásban, integrációban résztvevők vállalják, hogy:

- megismerik a shagya arab tenyésztés történetét, sport- és tenyésztési sikereit,
- elfogadják az Egyesület szakmai grémiumának döntését, amelyek az egykor használatos tenyésztési eljárásra, és azok elveire vonatkoznak,
- részt vállalnak a kancacsaládok és méntörzsek fenntartásában, mely a beltenyésztés elkerülése érdekében a párosítás során csak a törzsek rotációs kombinálásával érhető el,
- vállalják a csikók egységes elvek szerint történő felnevelését, lehetőleg ménesi tartásban,
- vállalják az alapszintű kiképzést,
- részt vesznek a tenyésztői megbeszéléseken, tapasztalatszerében, új tagtársak tárgyyszerű tájékoztatásában,
- olyan tartási, takarmányozási, állategészségügyi körülményeket biztosítanak, melyek példát adnak az új tenyésztők számára, biztosítják a tenyészet alkalmankénti, vagy állandó látogathatóságát, élenjárnak az adatszolgáltatásban és a fajta jó hírének megőrzésében.

A programban résztvevők számára az együttműködés előnye, hogy tenyészetük ismertebb lesz, javul a csikók és a lóállomány minősége, így nagyobb az esély az értékesítésre.

4. Génbankban megőrzendő szaporítóanyag és genetikai minta meghatározása

A védett őshonos mezőgazdasági állatfajták genetikai fenntartásáról megjelent rendelet szerint a *tenyésztési hatóság* a fajták meghatározott mennyiségében történő ex situ megőrzése céljából *génbankot hoz létre, és azt működteti*. A megőrzendő szaporító anyag meghatározásának feladata és joga a fajtafenntartó tenyésztő szervezeté.

A források szűkösségére tekintettel az ex situ génbankban mélyhűtötten tárolt (in vitro) szaporítóanyagok közül csak a spermátárolásnak van gyakorlati jelentősége. Ennek oka, hogy támogatás hiányában csak igen kevesen élnek a mélyhűtött sperma tárolásának, importjának, exportjának lehetőségével.

Az arab fajtacsoport ménjeinek örökítő anyaga a beltenyésztettségi mutatóik miatt az ilyen jellegű beavatkozásokat rosszul tűrik, így előfordul, hogy éppen a legkiválóbb tulajdonságokat örökítő, idősebb ménektől nem lehet mélyhűtéssel szaporító anyagot tárolni.

Egyesületünk feladata, hogy forrásokat kutasson fel az ígéretes mének spermájának kellő időben, megfelelő mennyiségben történő mélyhűtésére, és azok tárolási költségének előteremtésére.

5. Törzskönyvi osztályba sorolás rendje, a felderített egyedek törzskönyvbe emelésének előírásai

5.1. A teljesítményvizsgálati szabályzatnak megfelelően a ménvizsgát megkezdett, illetve már ménvizsgálattal rendelkező mének részére az Egyesület évente „Tenyésztési Engedély”-t ad ki.

Az Egyesület a fajtában tenyésztésre elismert mének listáját felállítási helyük feltüntetésével a tenyésztő január 31-ig a tagok részére közreadja. Az arab telivér és a shagya arab fajtában kiemelkedő tenyészértékű méneket a tulajdonos pályázata alapján az Egyesület Tenyésztési Bizottsága javaslatára az elnökség törzsménné nyilváníthatja.

A törzsmének tenyésztőjüktől és állomáshelyüktől függetlenül törzsmén nevet és a név után római törzsmén számot kapnak.

A Bábolnai Arab Ménesben ellett és ott felállított törzsmének, valamint a bérelt mének a hagyományoknak megfelelően törzsmén számot kapnak.

5.2. A ménállomány minősítése

A tenyésztési engedéllyel rendelkező méneket az Egyesület az alábbi szempontok szerint minősíti:

- származás (kancacsalád, testvérek, féltestvérek, szülők)
- küllem, mozgás, lábszerkezet, (7 szempont alapján 1-10-ig pontozva, kiegészítve leíró küllemi bírálattal)
- ménvizsga eredménye, sajátteljesítmény, versenyeredmények
- ivadékok bírálati eredményei, versenyeredményei (törzsménné nyilvánításhoz legalább két évjáratból min. 10 ivadék értékelése)

5.3. Ezen szempontok értékelése után az alábbi kategóriákba sorolhatók a mének

1. Törzsmén (Elit osztályú) beosztást kap az a mén, mely nemcsak hordozza, de örökíti is a törzsére, vonalára jellemző értékmérő tulajdonságokat, hozzájárul a törzs fennmaradásához, és javító hatást gyakorol. A fenti szempontok mindegyikében jelentősen felülmúlja a fajta átlagát. Törzsmén címre azon mén tarthat igényt, mely után legalább két évjáratban 10 csikó elbírálható, az utána nyert ivadékok a fajtában számottevő előrelépést, minőségi javulást mutatnak. Törzsmén besorolást a tenyésztőtől, illetve a tulajdonostól függetlenül minden, a feltételeknek megfelelő mén kaphat. A törzsméntől a törzsménné nyilvánítást követő évben fogant, „kiváló törzskanca” és „tenyésztésre javasolt kanca” besorolású kancáktól született csikók bal nyereghelyére shagya-arabok esetében törzsmén jelét és számát, valamint a csikószámot kell bélyegezni, mely 2003. évtől folyamatos sorszám, és így jelzi az adott mén után a kiváló törzskancákból (Elit o.) és a tenyésztésre javasolt törzskancákból (I. osztályú) született ivadékok számát. A nyereghely jobb oldalán kell változatlanul feltüntetni a születési évszám utolsó két számjegyét.

2. I. osztályú besorolást kap az a mén, mely a ménvizsgát kiemelkedő eredménnyel végezte, „kiváló”, vagy „tenyésztésre javasolt” törzskancától származik, és később, ivadékainak elbírálása után törzsmén beosztás várományosa, valamint az első három szempont alapján kiváló.

3. I/II. osztályú besorolást kap az a mén, mely legalább két szempontból kiemelkedő, a törzsben való alkalmazásával a fajta, a törzs minőségének legalább szinten tartásához, a legtöbb tulajdonság tekintetében javításához hozzájárulhat.
4. II. osztályú besorolást kap az a mén, mely a fajta átlagát képviseli, minden kritériumnak megfelel, de használata a fajta, és a törzs szempontjából csak szerencsés párosítás esetén jelent előrehaladást
5. A ménnek fenti módon való osztályozását a Tenyésztési Bizottság és a tenyésztésvezető köteles elvégezni, melyet az elnökség jóváhagyása után lehet nyilvánosságra hozni. Az osztályozás évente felülbírálnak, az egyes ménnek magasabb, indokolt esetben alacsonyabb kategóriába kerülhetnek. Különösen indokolt esetben a tenyésztési engedélyt az egyesület elnöksége alapos mérlegelés után megvonhatja.

5.4. Tenyészkanca-állomány minősítése

A tenyészkancaikat az Egyesület Tenyésztési Bizottsága az alábbi szempontok szerint minősíti:

5.4.1. származás

5.4.2. küllem, különös tekintettel a típusra és lábszerkezetre (7 szempont alapján 1-10-ig pontozva, kiegészítve leíró küllemi bírálattal)

5.4.3. mozgás, sajátteljesítmény, versenyeredmények

5.4.4. ivadékok — kiváló törzskanca (legalább két csikó elbírálásával)

5.5 Ezen szempontok értékelése után az alábbi kategóriába sorolják a kancákat

- Kiváló törzskanca (Elit o.) (legalább két elbírálható ivadék után)
- Tenyésztésre javasolt törzskanca (I. o.)
- Tenyésztésre alkalmas kanca (I/II. o.)
- Tenyésztésre nem javasolt kanca

6. A párosítási terv készítésének elvei, a mén vonalak, kanca családok megőrzése, a szelekció rendje

A párosítási terv készítése a tenyésztői munka legtöbb ismeretet igénylő, legnagyobb kockázatot hordozó, de egyben a kiemelkedő egyed születésének feltételét magában hordozó tevékenység. ***A ló tenyésztője az, aki a fedezettéskor, termékenyítéskor a kanca tulajdonosa volt.***

Hazai és nemzetközi példák, valamint több évszázados tenyésztői tapasztalat, hogy a szülőknél jobb tulajdonságokkal rendelkező egyedeket azon tenyésztők tudják felmutatni, akik:

1. minden fejlődési fázisban fel tudják idézni a szülők, nagyszülők és jó esetben a további generációk küllemét, és tulajdonságait,
2. legtöbb megbízható, mérhető adattal rendelkeznek több generáció óta a párosítandó egyedekről, ebben segítenek a fényképek, filmfelvételek,
3. ismerik a fajta törzsek, a kancacsaládok történetét, örökítő képességét, hibáit, és erényeit,
4. tárgyilagosak, és jó „szemük” van a ló megítélésében,
5. mindezen információt képesek szintetizálni,
6. ha mindez együtt van, könnyebben elérik a kívánt célt.

A ménvonalak megőrzése

A felsorolt ménvonalak megőrzése a fajta bölcsőjének számító magyarországi tenyésztők számára kiemelten fontos feladat. Az ISG európai tagországaival együttműködve, állományukat figyelemmel kísérve kell biztosítani, hogy a genetikai alapok beszűkülése ne okozzon visszafordíthatatlan károkat.

Jelen pillanatban a Kemir törzs a legveszélyeztetettebb, de kritikus a Jussuf és Siglavy Bagdady törzs ménellátottsága is, míg a Siglavy törzs hazánkban már nem lelhető fel.

Kancacsaládok tekintetében fontos a tenyésztőkkel való együttműködés. Sajnos a gyakori tulajdonos változás nagyon megnehezíti a tervszerű tenyésztőmunkát. A legjobb kancacsaládjaink csak akkor maradnak fenn, ha továbbra is állami ménes gondoskodik fennmaradásukról.

Az állomány szelekciója

A mének és kancák szelekciója során nem hagyhatjuk figyelmen kívül a tenyésztői szabadságot, a tulajdonjoggal járó jogokat, valamint a piaci környezetet. Egyesületünk, tagjainak felhatalmazása alapján, a „Teljesítményvizsgálati Szabályzat” rendelkezik a mének és kancák szelekciójáról, és törzskönyvi osztályba sorolásáról.

7. Az apaállat használat szabályai

Tenyésztésre csak fedeztetési engedéllyel rendelkező mén használható. A mének használatáról a Tenyésztési Szabályzat IV. rész „Általános rendelkezések” szól.

A shagya arab fajtában fedezhetnek mindazon shagya arab mének melyek eredményes ménvizsgát tettek és az adott tenyésztési évre fedeztetési engedéllyel rendelkeznek, valamint azon arab telivérek, melyeket a ménvizsga bizottság a tulajdonos külön kérésére arra alkalmasnak ítélt.

8. Az adott fajta génkészletének felderítése és hasznosítása

A fajta zárt törzskönyvéből adódóan csak azt tekinti az Egyesület fajtába tartozónak, amelyik megfelel a II. rész 1. pont a, b, c, alpontok előírásának.

A fajta teljes állománya ismert, további felderítés nem lehetséges.

9. Az országos állattenyésztési adatbankba küldés módja és rendje

A központi adatbankba fogadás módját a központi tenyésztési hatóság és a Magyar Lótenyésztők Országos Szövetsége által kialakított Ló ENAR útmutató tartalmazza, illetve a Korm.rendelet szabályozza. A Ló ENAR útmutatóban nem szabályozott esetekben a fajtáról gyűjtött értékmérő tulajdonságokat, egyéb információkat a tenyésztő szervezet a tenyésztési hatóság, illetőleg a Magyar Lótenyésztők Országos Szövetsége rendelkezésére bocsátja a központi adatbankkal kompatibilis adathordozón.

10. A tenyészállat-forgalmazás, export és import szabályok

Ebben a vonatkozásban mindenekelőtt a tenyészállat, illetve szaporító anyag behozatalának és kivitelének szakmai előírásairól szóló 129/2004. (VIII.25.) FVM rendelete az irányadó.

A rendelet szerint a hazai védett őshonos mezőgazdasági állatfajták esetében a behozatalhoz és kiviteléhez szükséges a tenyésztési hatóság engedélye.

129/2004 FVM rendelet 3. § (1): „Harmadik országból behozott tenyészállatot, szaporítóanyagot szarvasmarha, sertés, juh és kecske esetében a melléklet szerinti tenyésztéstechnikai bizonyítványnak, lófélék esetében a 93/623/EGK határozatban megállapított azonosító okmányoknak kell kísélnie. Tagállamból behozott tenyészállatot, szaporítóanyagot származási igazolásnak kell kísélnie.

(2) A behozatalról a behozott tenyészállatok hasznosítási helyre érkezését követően, legkésőbb negyvennyolc órán belül a 2. § (1) bekezdése szerinti kérelmezőnek írásban értesítenie kell a tenyésztési hatóságot. Az értesítéshez csatolni kell az (1) bekezdés szerinti kísézőokmányt.”

Jelenleg a jogi szabályozáson túl – a 129/2004. (VIII. 25.) FVM rendelet 7. §-a szerint őshonos fajta egyedeit, vagy szaporítóanyagát kivinni csak a tenyésztési hatóság engedélye esetén lehet - nincs lehetőség arra, hogy bármely egyed értékesítését a tenyésztőszervezet megakadályozza, esetleges elővásárlás pedig a források szűkössége miatt nem lehetséges.

A nukleusz állomány kialakításánál, vagy azzá nyilvánításánál rögzíteni szükséges, hogy az egyedek külön-külön is nemzeti értéket képviselnek, és mint ilyenek nem kerülhetnek felszámolásra, külföldre nem értékesíthetők, tönkre nem tehetők. Egyidejűleg megjegyzendő azonban a tenyésztőszervezet behatárolt lehetősége. Törvényi felhatalmazás nélkül az exportot nem tilthatja meg, de ha tudomására jut, a tenyésztési hatóság felé jelezheti, hogy nem ért egyet a kivittel. Az importra a fajtaazonosság elvek érvényesek (lásd: Általános szabályok).

11. Az in situ (szükség esetén az ex situ) tartás ajánlott feltételei, szükséges állományméretek

A ló tartás irányadó alapelveit a z EU hatályos állatjóléti állatvédelmi szabályai rögzítik.

In situ génmegőrzésről beszélünk, ha a megőrzendő génbank több élő állományból áll. Az in situ tartás a tenyészállatoknak abban a környezetben történő tartását jelenti, ahol az adott fajtára jellemző tulajdonságok rögzültek.

A shagya arab kialakulásában jelentős szerepet játszott a kezdetben Mezőhegyes, a bukovinai Radautz (Rádóc), majd az Udvari Haditanács rendelete után Bábolna, de később szinte az egész Kárpát-medencében folyt tenyésztés (Nyírség, Szabolcs-Szatmár, Somogy, Komárom).

Mindez azt jelenti, hogy Magyarország teljes területe és természetföldrajzi környezete in situ tartási helynek tekinthető.

Ebben a természetföldrajzi környezetben őrizhetők meg a fajta értékmérő tulajdonságai a legsikeresebben. A shagya-arab tenyésztésben sikeres európai országok, főleg a német nyelvterület országai közül Németország északi részén a bőséges takarmányozásnak, a fehérjében gazdagabb legelőknek köszönhetően lényegesen nagyobb ráományú, erősebb csontozatúvá vált a fajta, ezért törekedni kell arra, hogy az onnan bekerült egyedek párosításakor visszanyerjük az arab jelleget, a szikár, acélos szervezetet, és a felneveléssel sokszor javítható kitartást, keménységet.

Nagy kiterjedésű legelők (legalább 10 ha egyben) nélkül nem tenyészthető jó ló, így a sok mozgást igénylő shagya arab sem.

Különösen jó a változatos domborzatú hegyi legelő, ahol a fűfélék természetes ásványi anyag tartalma szinte kiegészítés nélkül képes nyári időszakban kielégíteni a ló igényét.

Általános tartási követelmények:

Mének:

- boxos tartás, min. 3 x 3 m-es boxokban, megfelelő biztonságban más ménektől és kancáktól,
- kornak és testsúlynak megfelelő takarmányozás (általános norma: naponta 2-6 kg zab, vagy ezzel egyenértékű abrak, 6-10 kg széna, alomzhoz forgács, vagy alomzsalma),
- itatás: igény szerint, naponta legalább kétszer, nyalósó ad libitum, ásványi kiegészítők folyamatosan, vitaminok a fedeztetési idény előtt és közben,
- napi rendszeres jártatás nyereg alatt, kocsiban vagy karámban,
- állategészségügyi alapellátás: 3-4 havonta féregtelenítés, lóinfluenza és herpesz elleni alapoltás, majd 6 havonkénti ismétlő oltás; évente vérvizsgálat a következő betegségekre: takonykór, tenyészbenaság, fertőző kevésvérűség, vírusos arteritisz,
- 6 hetente pataszabályozás, szükség esetén patkolás.
- mindenkor megközelíthető, kötőfékkal megköthető, kantározható állapot.

Kancák:

- boxos tartás esetén napi rendszeres jártatás, ld. méneknél,
- karámos tartás esetén napi felügyelet, napi kétszeri etetés futóistállóban lekötve, vagy boxban; legelőn tartás esetén három oldalról szélvédett, tetővel rendelkező beálló, mélyalmos futóistálló, vagy boxos istálló álljon rendelkezésre, éjszakára vagy télire, nyáron a kancák a legelőn tarthatók, de az egyedi etetésről gondoskodni kell; mindenkor megközelíthető, kötőfékkal megköthető, kantározható állapot,
- takarmányozás: a napi norma üres, nem dolgozó kancáknál 1-4 kg abrak (főleg zab, de keverve etethető árpa, kukorica, kancatáp is) 2-6 kg széna, alomzsalma szükség szerint, legelőfü ad libitum, mely a kondíció függvényében értendő; vemhes, illetve szoptató kancáknál 4-6 kg abrak, 6-8 kg széna, alomzsalma szükség szerint, legelőfü ad libitum. Nyalósó ad libitum, ásványi kiegészítők folyamatosan, vitaminok a fedeztetési idény előtt és közben,
- itatás: igény szerint, naponta legalább kétszer,
- állategészségügyi alapellátás: legalább évi háromszori féregtelenítés, lóinfluenza és herpesz elleni alapoltás, majd 6 havonkénti ismétlő oltás. 3 évenként vérvizsgálat (takonykór, fertőző kevésvérűség),
- 6 hetente pataszabályozás, szükség esetén patkolás; a patkókat ellés előtt le kell venni.

Csikók:

- választás kb. 6-8 hónapos korban, csoportosan,
- mindenkor megközelíthető, segítséggel kötőfékkal megköthető, állapot,

- tartás: legelőn, csoportosan, az évjáratokat célszerű elkülönítve tartani; a méncsikók 14 hónapos kort követően kancacsikókkal, kancákkal nem tarthatók együtt,
- takarmányozás: réti széna ad libitum; alomszalma szükség szerint, abrak: zab vagy csikótáppal kevert zab, az alábbiak szerint:
 - 3 hónapos kortól választásig ad libitum (csikóóvodában elkülönítve, illetve amikor az anyakanca lekötve eszik),
 - választástól 1,5 éves korig a legelő minőségének függvényében napi 2-5 kg abrak,
 - 1,5-től 3 éves korig napi 3-5 kg,
- itatás: igény szerint, naponta legalább háromszor,
- mész, egyéb ásványi kiegészítők, vitaminok folyamatosan pataszabályozás 6 hetente.

In vitro megőrzés

A lótenyésztés hazai helyzetét, kutatási bázisok hiányát tekintve nehézkes megoldás. Spermabank létrehozása indokolt, de nem kielégítő, csak kiegészítő megoldás.

12. A vágóállat fajtához tartozás igazolásának rendje

A vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint lehet a lovat élelmezési célra hasznosítani.

13. A tenyészet felszámolás esetén követendő szabályok

Célszerű lenne törvényben garantálni, hogy a nukleusz populáció egyedei nemzeti kincset képviselnek, s mint ilyenek nem felszámolhatók, külföldre nem értékesíthetők. A célt támogatással lehetne elérni.

Amennyiben a nukleusz tenyészetként kijelölt állomány állami tulajdonban van, az állam azt nem adhatja el. Természetesen nem vonatkozhat e megkötés a létszám feletti egyedek hazai, vagy külföldi értékesítésére.

Magántulajdonú, nem nukleusz tenyészet kilátásba helyezett értékesítése, felszámolása esetében a tenyésztőszervezet törvényi szabályozás és források hiányában csak a hazai tenyésztők tájékoztatásával, tenyésztésszervezéssel veheti elejét a géntartalék beszűkülésének.

III. rész

Azon korábbi fajták, melyek fajtaelismerésre irányuló engedélyeztetését az Egyesület megkezdte, de az egyes fajták elismeréséhez szükséges legkisebb létszám hiánya miatt azok ideiglenes engedélyét a tenyésztési hatóság visszavonta, ugyanakkor az Egyesület a tenyésztők kérésére ezeket az egyedeket továbbra is nyilvántartja.

A korábban arab, arabfélvér, anglo-arab elnevezésű egyedek jelölése a jövőben a Korm.rendelet 3 § (1) pontja alapján transzponderrel történik.

Tekintve, hogy korábban az ideiglenes fajta elismerés keretében rendelkeznek még lovak „A, AF, AA” bélyegzéssel a Tenyésztési Szabályzat tájékoztató jelleggel közli ezeknek az egyedeknek a nyilvántartási kritériumait.

Ezeket az egyedeket az Egyesület továbbra is regisztrálja azzal a céllal, hogy megfelelő egyedlétszám elérése esetén ismételten kéri a fajták elismerését.

3.1. Arab

Bélyegzése korábban: **A**

- a) Az arab fajtába tartoztak azok a lovak, melyek negyedik ősi sorában található 16 ős közül 14 elismert shagya arab (lásd a 2.1. pontot) vagy elismert arab telivér (lásd az 1.3. pontot), és legfeljebb 2 ős lehet más melevérű fajtába tartozó,
- b) amelyek ötösös származási lapján nincs ismeretlen ős

Fentiekén túl az arab törzskönyvezési szabálya megegyezett a shagya arab szabályaival, nyilvántartásuk a shagya arab méneskönyv függelékeként jelenik meg.

3.2. Tenyésztési eljárás

Az arab tenyészcélját (önálló fajta legyen) tisztavérű tenyésztés útján kívánják elérni, a shagya arab és az arab telivér fajtán kívül más fajtájú melegvérű ló már nem használható a tenyésztésben. A szelekció származás, küllem és teljesítmény alapján történik.

A leírtaknak megfelelő egyedeket továbbra is regisztrálja, nyilvántartja az Egyesület, hogy megfelelő létszám esetén önálló fajtaként történő elismerését kérje.

3.3. Arab félvér

Bélyegzése: **AF**

Arab félvér fajtába tartoztak azok a lovakat, melyek negyedik ősi sorában a 16 ős közül 8 megtalálható valamely elismert arab telivér vagy Shagya-arab méneskönyvben, és amely negyedik ősi sorában nincs ismeretlen ős. A második vagy harmadik generációban ismeretlen őssel rendelkező arab félvérek csak előtörzskönyvbe kerülhetnek. Előzőeken túl az arab félvér törzskönyvezési szabályai megegyeztek az arab telivér és a Shagya-arab szabályaival.

Nyilvántartásuk a Shagya arab méneskönyv függelékeként jelenik meg, megfelelő létszám elérése esetén önálló fajtaként történő elismerését kéri az Egyesület.

3.4. Anglo-arab

Bélyegzése: **AA**

Anglo-arabként törzskönyvezte korábban az Egyesület azokat a mének és kancák, melyek negyedik ősi sorában a 16 ős közül legalább tíz arab telivér, arab, shagya arab, anglo-arab vagy angol telivér található, valamint a 16 ős között nincs ismeretlen származású egyed.

Az arab és angol vérhányad külön-külön mindenkor legalább 12,5 %-ot tett ki.

A méneknél kívánatos volt, hogy bottal mérve legalább 160 cm-es, a kancáknál 158 cm-es magasságot érjék el. Az angol telivér kancáknak legalább 158 cm-es marmagasságúnak kellett lenni, hogy felvehetők legyenek a méneskönyvbe.

Elismert volt anglo-arabként mindazon egyed, mely ugyan méreténél fogva nem érte el a kellő magasságot, de valamely lovas sportágban az országos bajnokságban 1-10. helyezést ért el, és küllemi bírálati átlagpontszáma legalább 7,0 volt.

A fenti feltételeknek megfelelő egyedeket az Egyesület a tenyésztő/tartó kérésére nyilvántartja, megfelelő létszám elérése esetén önálló fajtaként történő elismerését kéri.

3.5. Osztályozás, bírálat

A lovak bírálata arra hivatott, hogy tájékoztassa a tenyésztőket a megkívánt tenyészcélról. Shagya arabok számára a 10 pontos rendszer terjedt el és ez használandó.

Osztályzatok:

10. kitűnő	5. elégséges
9. nagyon jó	4. hiányos
8. jó	3. meglehetősen rossz
7. elég jó	2. rossz
6. kielégítő	1. nagyon rossz

3.6. Elhullott kancák utólagos felvétele a törzskönyvbe

Az elhullott kanca utólagos felvételére akkor van lehetőség, ha a kanca, az időpont előtt, mikor a csikó születése évében a méneskönyvi felvételre bemutatható lett volna, elhullott, és nem rendelkezett DNS alapú származásellenőrzés eredményével. Ez a lehetőség csak az utólagos született csikó származási lapjának

kiállítására szolgál. A tulajdonosnak vagy tartónak bizonyítania kell, hogy az elhullott kancából vett szőrminta alapján végzett DNS vizsgálat nem zárja ki, hogy a nevezett kanca a csikó anyja volt.

IV. rész Általános rendelkezések

4.1. A tenyésztés ellenőrzésének általános feltételei

A Magyarországi Arablótenyésztők Egyesülete Tenyésztési Szabályzata a 123/2005. (XII. 27.) FVM, valamint a 110/2013. (IV.09.) Kormányrendelettel együtt hatályos.

Tenyészállomány:

A tenyészlőként való bejegyzés akkor történik meg, ha a tulajdonos megküldte az esedékes **állományjelentés-párosítási terv nyomtatványt, és MALE tagsági viszonyral rendelkezik.** Arab telivéreknél és Shagya araboknál a lovak regisztrációjának előfeltétele az előzetes DNS vizsgálat.

Shagya araboknál 2014. január 1-től kötelező a DNS vizsgálatalatt történő származásellenőrzés.

Tenyészállat illetve szaporítóanyag behozatalának feltételeit többek között a 39/1994.(VI.28.) FM, a 49/2007 (VI.26.) FVM, a 129/2004 (VIII.25.) FVM rendelet szabályozza.

A tenyészállat, illetve szaporítóanyag behozatalával kapcsolatosan, az 1993. évi CXIV. törvény (továbbiakban: Átv.). 41. §-ának (2) bekezdése szerinti bejelentést a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalhoz (a továbbiakban: tenyésztési hatóság) is meg kell tenni, az Egyesületen kívül.

Tenyészállat, illetve szaporítóanyag behozatalának és kivételének szakmai előírásairól a 129/2004. (VIII. 25.) FVM rendelet rendelkezik, mely kötelező érvényű, különös tekintettel az alábbiakra:

*„A behozott mélyhűtött spermát a mesterséges termékenyítésről, az embrió átültetéséről, az állati szaporítóanyagok előállításáról, felkínálásáról, forgalmazásáról és felhasználásáról szóló miniszteri rendeletben meghatározott feltételekkel, **csak a mesterséges termékenyítési engedély kiadását követően és engedélyezett mesterséges termékenyítő állomás vagy spermatároló központ útján lehet felkínálni, illetve értékesíteni.***

Elismert tenyésztő szervezettel rendelkező világfajta tenyésztési programjának végrehajtásához szükséges behozatal esetében az érdekelt *elismert tenyésztő szervezet (MALE) előzetes nyilatkozata* arról, hogy a behozott tenyészállat, illetve a sperma, petesejt és embrió esetén a donoregyed *megfelel-e* a törzskönyvi nyilvántartásba vétel feltételeinek;

A bejelentéstől eltérő behozatal, illetve nem honosított tenyészállat és szaporítóanyag használata esetén a tenyésztési hatóság *köteles* a Átv. 45. § (1) bekezdése alapján a behozott állat haszonállatként történő hasznosítását, szükség esetén a hímivarú állat ivartalanítását, nőivarú egyedek szaporítási tilalmát, illetve a *szaporítóanyag megsemmisítését elrendelni.*

A szabályozás a Bizottság 2004/186/EK határozata a 96/510/EK határozat egyes mellékleteinek a lófélék spermája, petesejtjei és embriói behozatalára vonatkozó tenyésztéstechnikai követelményeinek betartását célozza.

Tenyésztésre csak azon mén használható,

- *melynek mén törzskönyvi lapját a NÉBIH "tenyésztésre alkalmas" záradékkal látta el,*
- *mén főtörzskönyvi számmal rendelkezik,*
- *a MALE nyilvántartásában szerepel,*
- *tartója a fedeztetési okmányokkal már rendelkezik, („fedeztetési jegy” nyomtatvány)*
- *és az állategészségügyi feltételeknek megfelel.*

2016. január 1-e után arab telivér mén és termékenyítő anyaga esetében csatolni kell az igazolást, hogy SCID (Súlyos kombinált immunhiányos betegség), és CA (Lovak Cerebrális Abiotrofiája) betegségektől mentes, melyet egy ISAG, vagy OÁE által elismert laboratórium eredménye igazol.

Külföldre fedeztetési, termékenyítési szándékkal kiszállított kanca esetében a tulajdonosnak, illetve tartónak a szállítást megelőzően „tenyésztési kiviteli igazolást” kell kérni az Egyesülettől, melyet az díjmentesen állít ki.(1.sz. melléklet.)Ennek hiányában a MALE fedeztetési okmányt nem fogadhat be, a csikót nem regisztrálhatja.”

4.2. Külföldi tulajdonban álló, Magyarországra tenyésztési szándékkal behozott arab ménék

Tenyésztési engedélyét az Egyesület külön eljárás során adja ki. Ennek alapfeltétele, hogy a mén a származási országban tenyésztési engedéllyel, DNS vizsgálati eredménnyel, a megfelelő export okmányokkal rendelkezzen. Az Egyesület fenntartja magának a jogot, hogy a Tenyésztési Bizottság véleménye alapján a hazai tenyésztési színvonal megőrzése érdekében korlátozza a mén tenyésztési jogosultságát.

A fedeztetési jegy alapidokumentum. Csak eredeti, vagy a kibocsátó által igazolt „eredetivel egyező hiteles másolat” megjegyzéssel ellátott és aláírt dokumentum fogadható el, melyet a csikó megszületését követő 30. napon belül kell a „Csikózási jelentéssel” a MALE részére megküldeni. Ez a szabályozás megfelel a lófélék tenyésztési célú méneskönyvi bejegyzésének és nyilvántartásának előírásairól szóló 96/78/EK Bizottsági Határozat 1. cikk (1) bekezdés második francia bekezdésében foglaltaknak.

Csatolni kell a mén hivatalos ötösös származási lapjának másolatát, valamint a mén DNS eredményét.

2016. január 1-e után **arab telivér mén és termékenyítő anyaga** esetében csatolni kell az igazolást, hogy SCID (Súlyos kombinált immunhiányos betegség), és CA (Lovak Cerebrális Abiotrofiája) betegségektől mentes, melyet egy ISAG, vagy OÁE által elismert laboratórium eredménye igazol.

Azokból az országokból, melyeknek anyanyelve nem angol, a szállítási igazolást, valamint az egyéb csatolt iratokat, pl. fedeztetési igazolást, mind angol nyelven, mind az exportáló ország anyanyelvén kell, megküldjék, ezért valamennyi igazolást két nyelven kell kiállítani, ha ettől eltérnek, a fordításból eredő költség a tulajdonost terheli.

Külföldi fedeztetés esetén:

Egyesületünk segíteni kívánja a jogkövető tenyésztőket, de eközben eleget kell tenni a hatályos jogszabályoknak.

2016. január 1.-től a tartónak, vagy a tulajdonosnak be kell nyújtani a MALE tenyésztésvezetője részére a „Kiviteli regisztrációs kérelem” nyomtatványt a kanca, fedeztetésre, termékenyítésre történő kiszállítása előtt.

A kérelemre a MALE kiviteli tenyésztési igazolást állít ki, melyet csatolni kell a lovat kísérő útlevelhez. A tenyésztési igazolást a fedeztetési állomás aláírja, és mellé csatolja a fedeztetésről szóló okmányt, vagy fedeztetési jegyet, melyet a csikózáskor annak megszületése után a csikózási jelentéshez kell mellékelni.

2016-ban születő csikók esetében ennek hiányában a ló kiutazását igazoló traces is elfogadható.

Magyarországon történő fedeztetésről, termékenyítésről csak magyar fedeztetési jegy állítható ki, és fogadható el.

A külföldi fedeztetési jegynek tartalmaznia kell:

- a fedeztetett kanca nevét, születési idejét, színét, bélyegeit, mikrochip számát, azonosítóját,
- a fedezőmén nevét, méntörzskönyvi számát,
- legalább az első és utolsó kancafedeztetési dátumot,
- a kancatartó (és tulajdonos, ha a kettő nem azonos) adatait, aláírását,
- a méntartó nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy a fedeztetés természetes vagy mesterséges termékenyítés, vagy embrió-átültetés volt,
- a méntartó aláírását.

A fedeztetési jegy nem használható friss, vagy fagyasztott sperma importjára, és annak felhasználására.

4.3. Az Egyesület elnöksége kidolgozta az arab-fajtacsoportban fedeztetési engedélyért folyamodó ménék és ménjelöltek teljesítményvizsgálatának egy újabb, objektív vizsgálati módszerét, mely jól megfelel az arab ló értékmérő tulajdonságának elbírálásához. A küllemi bírálatok eredményén felül a hangsúly a shagya arab fajtánál a díjugratás, díjlovaglás, fogathajtás, távlovaglás, távhajtás, military (cross) kipróbáláson, az arab telivérek

esetében a fentiek felül a rövid- és hosszú távú állóképesség vizsgálatához galoppverseny eredményen, távlovaglásban, távhajtásban történő kipróbáláson van (lásd: Sajátteljesítmény vizsgálati Szabályzat).

A mének tenyésztésben történő alkalmazhatóságát a tenyésztési hatóság felhatalmazása alapján, a MALE mint fajtafenntartó évente bírálja felül és az alábbiak szerint minősíti, melyet honlapján évente „Tenyésztési engedéllyel rendelkező mének listája” címmel honlapján közzétesz:

- A ménvizsgát befejezte: „OK”.
- Eredményes küllemi vizsgát tett, és legalább egy sportágban készségvizsgával rendelkezik: „O”.
- A mén kora miatt, viszonyossági alapon (import), vagy sérülés okán részben, vagy egészben mentességet kapott: „M”.
- Korlátozott használat: a mént felvezették küllemi bírálaton, és korlátozott számú kancára tenyésztési engedélyt kapott, (kora, tenyészértéke, sérülése okán) : „5, vagy 10 kancára,,
- A **mesterséges** termékenyítésben résztvevő mén nevének neve a listán **vastag** betűvel szerepel.

A fedezőmén besorolástól eltérő használata esetén a mén csikóit ismeretlen származásúnak kell tekinteni.

4.4. Eljárás nem törzskönyvezett mén előfordulásakor a fedeztetési állomáson vagy egy kancatulajdonosnál.

Amennyiben egy fedeztetési állomáson egy az egyesület méneskönyvébe fel nem vett két évesnél idősebb mén áll, úgy indokolt esetben a törzskönyvezendő csikó származásának bizonyítására a regisztráció előtt az MLOSZ lótenyésztési felügyelője, vagy az Egyesület DNS vizsgálat által történő szűrőpróbaszerű ellenőrzést követelhet az arab, anglo-arab, arab félvér regisztrációban, nyilvántartásban szereplő csikók esetében. Az arab telivér és shagya arab csikók esetében ez kötelező.

4.5. A méntartó felelőssége

A méntartó köteles ménjét úgy tartani, hogy a méneskönyv előírásainak megsértése kizárható legyen. Ellenkező esetben feltételezhető, hogy nem biztosított a kifogástalan tenyésztői munka. Adott esetben az Egyesület által megbízott szervezet lótenyésztési felügyelőjének kell az Egyesületet haladéktalanul értesíteni. Ez vonatkozik arra is, ha a méntartó a kancatulajdonost nem megfelelően tájékoztatja, nem törődik a higiénias rendszabályokkal vagy a rendes méntartás más alapvető előírásaival. A mén minden tulajdonos- és tartózkodási helyváltását **10 napon belül** be kell az Egyesületnek jelenteni. Ugyanez érvényes arra az esetre is, ha a mén elhullik, vagy más módon kikerül a tenyésztésből.

4.6. Az adott tenyésztési évre érvényes fedeztetési engedéllyel rendelkező ménekről azok állomáshelyéről az Egyesület a fedeztetési igényt megelőzően kimutatást készít, melyet az Egyesület tagjai részére időben megküld.

4.7. 1994. január 1. után az Egyesület csak azon arab telivér és shagya-arab mének ivadékai számára állít ki exporthoz származási okmányt, melyek vércsoport, később DNS vizsgálatát valamely, ISAG által akkreditált laboratóriumban végezték.

A **DNS alapú** származásellenőrzést, amennyiben tartója támogatásra nem jogosult, a tulajdonos költségére végzik el. Államilag hitelesített **DNS vizsgálatot** és a szülők, származásellenőrzését el kell végezni valamennyi arab telivér és shagya arab tenyészmen esetében, amelyet külföldről hoztak be, tenyésztési céllal.

4.8. A törzskönyvi nyilvántartáshoz, fedeztetés, termékenyítés adatainak nyilvántartásához szükséges a nyomtatványok pontos, naprakész vezetése, melyet a vonatkozó törvényi szabályozás alapján a mén tartójának kötelessége végezni.

Fedeztetés, termékenyítés adatait a fedeztetési jegyzőkönyvben kell rögzíteni, a fedeztetési díj befizetése után a kancatulajdonosnak egy példányt kell kapnia a Fedeztetési (termékenyítési) jegyzőkönyvből, az első fedeztetés alkalmával, melyet a későbbi fedeztetéskor (visszasárlás esetén) ajánlott magával vinni, hogy a méntartó a további fedeztetési időpontokat is rávegyesse.

Mesterséges termékenyítéskor a szabályzatban foglaltak alapkövetelménynek tekinthetők.

Az arab telivérek esetében a WAHO előírásainak betartása mellett állíthatók ki a származási okmányok, ezek pedig:

Ha a művi termékenyítés technikáját használják, minden kanca és mén **DNS vizsgálatát el kell végezni** a fedeztetés végrehajtása előtt.

Tekintet nélkül az alkalmazott fedeztetési módszerre, ha egy tenyésztő kancáját át kell párosítani egy fedeztetési idényben belül, (más mén fedezi egy tenyésztési éven belül) 42 napnak kell eltelnie a másik ménnel történő fedeztetés között.

Évente beküldendő nyilvántartások:

Minden arab ló tulajdonosának be kell küldenie az éves állományjelentő lapot, ami egyben párosítási terv is. Fel kell sorolni a tulajdonában lévő összes nyilvántartott kancát, mént, heréltet és évjáratú csikót is. Ezt az éves jelentést részletesen elkészítve még a folyó év március 1-ig, illetve a tagfelvételnél meg kell küldeni az Egyesületnek.

Változások bejegyzése

A Méneskönyvben nyilvántartott lóállományban történt bármilyen változást a MALE tenyésztésvezetőjének **30 napon belül be kell jelenteni (elhullás, kényszervágás, ivartalanítás, értékesítés stb.).**

A lovak hiteles tulajdonosváltozási nyilvántartását a 110/2013. (IV. 9.) Korm. rendelet értelmében a NÉBIH Lóútlevelel Iroda végzi, a kiadott lóútlevelebe történő bejegyzéssel, valamint a lótulajdonos nyilvántartó betétlap kiállításával.

További nyilvántartás:

Méntulajdonosok részéről: minden arab mén tulajdonosának, ill. a fedeztetési állomás vezetőjének, akinek a ménje a tenyésztési idényben arab kancát fedezett, legyen az akár saját tulajdonú, akár idegen kanca, a tenyésztési idény végén ki kell állítani az Egyesület, mint regisztrációért felelős szerv felé egy ménjelentést. Ezt a jelentést a méntulajdonos a saját nyilvántartása alapján készíti el. Minden évben minden ménről külön jelentés szükséges. Ha a mén az adott tenyésztési idényben nem csak egy helyen állt, akkor tenyésztési helyenként kell a jelentést összeállítani.

A fedeztetési jelentésnek tartalmaznia kell:

1. A mén nevét és nyilvántartási számát.
2. A fedeztetett kancák nevét és nyilvántartási számát.
3. A kancák fedeztetéskori tulajdonosának nevét.
4. A fedeztetés dátumát.
5. A fedeztetés módját (természetes, mesterséges, embrió átültetés).
6. Sperma export és import esetén **a 129/2004. (VIII. 25.) FVM rendelet az irányadó.**
7. Tenyésztési idényben belüli ménváltás esetén az adott tenyésztési idényben használt összes mén nevét.

A jelentést a méntulajdonos, vagy meghatalmazottja írja alá. Ha a méntulajdonos nevében meghatalmazottja fog eljárni, akkor erről a méntulajdonosnak előzetesen írásban kell tájékoztatnia az Egyesületet. A méntulajdonos és meghatalmazottja aláírását be kell jelenteni az Egyesülethez. Bérelt mén esetén mind a mén tulajdonosa, mind pedig bérlője alá kell, hogy írják a jelentést.

Kancatulajdonosok: A regisztráció munkáját nagyban megkönnyíti, ha a kancatulajdonosok éves jelentést készítenek a tenyésztési eredményekről. E jelentésben fel kell tüntetni azt is, ha a kanca nem volt fedeztetve, nem vemhesült, elvetélt — mént, kancát vagy ikreket vetélt-e — a halva született csikót, valamint azt is, ha megellett, de a csikó, nyilvántartásba vétel előtt elpusztult, mivel mindezekre az adatokra szükség lesz a következő méneskönyvhöz.

4.9. Párosítás

Valamennyi, az Egyesület tagjai tulajdonában álló kancáról, melyet az adott tenyésztési évben a tulajdonos fedeztetni kíván párosítási tervet kell készíteni, és azt március 1-ig az Egyesület címére meg kell küldeni.

A párosítási terv egy szándéknyilatkozat, melyben a kanca tulajdonosa közli a törzskönyv, méneskönyv vezetőjével, hogy az adott tenyésztési évben kancáját mely ménnel kívánja fedeztetni. A szakszerű párosításhoz az Egyesület a tenyésztő kérésére szakmai segítséget nyújt.

4.10. Fedeztetés

A fedeztetési időny február 15-től június 30-ig, az őszi fedeztetési időny október 1-től november 30-ig tart.

A magánmének tulajdonosai és bérlői ettől eltérhetnek. Csak olyan mén fedezhet, mely az adott évre tenyésztési engedéllyel rendelkezik, és a NÉBIH főtörzskönyvi számmal látta el. Az Átv. értelmében, Magyarországon a fedezőmének kancafedeztetési engedélyét az elismert fajtatenyésztő egyesület adja ki az egyesület tenyésztési szabályzatában foglaltak szerint. A fedeztetési engedély egy naptári évre szól, megújítását a mén tulajdonosának (tartójának) kell kezdeményeznie a tenyésztőegyesületnél.

A friss spermával, ill. mélyhűtött spermával történt termékenyítésből származó csikókat az Egyesület elismeri, ha a termékenyítés körülményei a **129/2004. (VIII. 25.) FVM rendelet** Tenyésztési Szabályzatnak megfelelnek.

A fedeztetésről alapbizonylatot, un. fedeztetési jegyet kell kiállítani.

Külföldi fedeztetési jegyek: azon országokból, melyeknek anyanyelve nem angol, a szállítási igazolást, valamint az egyéb csatolt iratokat, pl. fedeztetési igazolást, (fedeztetési jegyet) mind angol nyelven, mind a szállító ország anyanyelvén meg kell, hogy küldjék, ezért valamennyi igazolást két nyelven kell kiállítani.

A fedeztetési módtól függetlenül, ha a tenyésztő a fedeztetési időnyben úgy döntene, hogy mént vált, erről értesítenie kell a nyilvántartást és a megszületett csikót azonosítási vizsgálatnak kell alávetni, hogy bizonyossággal megállapítható legyen, melyik mén az apa.

4.11. Ellés, a született csikó nyilvántartása

Az a csikó kerülhet a shagya-arab, illetve az arab telivér méneskönyvbe a későbbiekben bejegyzésre, amely párosítását a tenyésztője bejelentette.

A határidő be nem tartása esetén külön eljárási díjat kell fizetni.

4.12. A fedeztetéseket a fedeztetési időny zárásakor a párosítás alapján a törzskönyvező szervezet képviselője jelenti be az Egyesület Méneskönyv vezetőjének. Amennyiben a fedeztetés a párosítástól eltérő ménnel történt, úgy azt a tenyésztő köteles bejelenteni.

A kanca ellését a tulajdonos 30 napon belül köteles bejelenteni az e célra rendelkezésre bocsájtott, a fedeztetési jegyről letéphető ellésbejelentő lapon, az Egyesület által megbízott szervezetnek (továbbiakban: MLOSZ) valamint az Egyesület felé a „**Csikózási jelentés**” nyomtatványt **kell megküldenie**.

Ellések:

A csikózási jelentésnek tartalmaznia kell az ellés dátumát, az igazolt fedeztetésből származó csikó nemét, színét, jegyeit és javasolt nevét.

Az Egyesület méneskönyv-vezetője az ellésbejelentések sorrendjében elkészíti a csikónyilvántartást, melyet a területileg illetékes MLOSZ megyei felügyelőnek a bélyegzés gyakorlati lebonyolítására minden év augusztus 1-ig megküld.

Csikózás bejelentése (minden fajtacsoportban):

A „**Csikózási jelentést**” a MALE részére, míg a fedeztetési jegyen található „**Ellésbejelentőt**” az MLOSZ részére kell megküldeni. Ez a tartó kötelessége.

Csikók esetében a **bejelentést a csikó 30 napos koráig kell** megtenni. A „**Csikózási jelentés**” adatlapot a kérelmező aláírásával igazolja, miután megadta az alábbi adatokat:

Tenyésztő és tartó adatai, címe, ügyfél-regisztrációs száma, tartási hely kódja.

Fedeztetési jegy száma, fedeztetési állomás kódja, termékenyítés módja.

Csikó javasolt neve (két változat).

Születési ideje.

Ivara.

Várható színe.

Jegyei — általában rajz.

A szülők neve és regisztrációs száma.

Lap alján található nyilatkozat aláírása.

4.13. A csikók tartós egyedi megjelölése

- a) A csikókat az azonosíthatóság érdekében választási korban tartósan meg kell jelölni. A bélyegzés az MLOSZ lótenyésztési felügyelőjének a feladata, melyre az Egyesület ad megbízást a „Csikózási jelentés” nyomtatvány bélyegzendő betű és szám és azonosító megküldésével.

Az azonosítást követően ellenőrzi a szín és jegyleírást, ezzel egy időben shagya arabok és arab telivér csikók esetében DNS vizsgálat céljára az állatorvos, vagy erre jogosult személy mintát vesz, egyúttal behelyezi a transzpondert, és a tartóval, vagy tulajdonossal aláírhatja a lóútlevét megrendelő lapot.

Bélyegzésre akkor kerülhet sor, ha a DNS eredmény nem zárja ki a származást, és ellenőrizték a transzponder meglétét, a csikó azonosságát.

Azonosítatlan lóféle egyede forgalomba nem hozható. A korm. rendelet 4. § (1) bekezdése alapján az állat tulajdonosának, vagy a tulajdonos megbízásából az állattartónak a lóféle egyedi azonosítását el kell végeztetnie a lóféle hat hónapos koráig vagy születése évének december 31. napjáig, attól függően, hogy melyik a későbbi időpont.

Ha a fenti feltételek nem teljesülnek, akkor a csikót az ismeretlen származású lovak bélyegzési szabályai szerint kell megjelölni, ezért kétes azonosságú csikót a vérvizsgálati eredmények kézhezvétele előtt bélyegezni nem szabad.

- c) Az Egyesület által regisztrált csikókat az alábbiak szerint nyereghelyen kell bélyegezni:

A nyereghely bal oldalára kell, (2016. január 1-től lehet) bélyegezni a fajtajelet, mely:

az arab telivéreknél	AT
a shagya-araboknál	Sh
az Arab lónál	A
az Arab félvérnél	AF
az Anglo-araboknál	AA

alá pedig a csikónyilvántartás évente 1-el kezdődő folyószámát, a nyereghely jobb oldalára pedig a születési évszám utolsó két számjegyét.

Az arab telivér, és a shagya arab jelölésénél Korm. rendelet szerint kell eljárni.

A rendelet 3. § (2) pontja értelmében a transzponderes jelölés kötelező, míg emellett az alternatív jelölés is lehetséges.

Amennyiben a csikó szeptember 1-e után született, úgy a születés két utolsó számjegye alá egy vonást kell bélyegezni, amely jelzi, hogy őszi csikóról van szó. Importált lovak esetében a származási országban szokásos tartós megjelölést, bélyegzést, tetoválást, leírást az Egyesület méneskönyvvezetése elfogadja.

Nem törzstenyészetek, magánlótenyésztők számára is lehetőséget biztosít az Egyesület, hogy ménesük jelét használják. Amennyiben legalább 3 éve folyamatosan, legalább öt tenyészkancával folytatnak tenyésztést, azt a jelet az Elnökség elfogadta, és engedélye alapján bejegyezte. A bélyegzővasat a tulajdonos készíteti el a szabványnak megfelelően.

A ménesjelet lehetőleg a nyeregtáj jobb oldalára, születési évszám elé, vagy a bal combra kell bélyegezni. A ménesjelnek nincs szerepe az azonosításban, de azt az okmányokon fel kell tüntetni.

4.14. Arab vérségű csikók elnevezése

A törzstenyészetek elnevezési rendszerüket folytatják.

A hagyományok tisztelete arra kötelez, hogy a shagya arab mének elnevezése során a törzsmének folyamatos római számmal jelölt nevet kapjanak. Pl.: Gazal XIV tm (előtte Gazal XI–4).

Valamennyi shagya arab Méneskönyv által elismert méntől származó csikó kettős nevet kap, melynek első tagja a törzs, a második tagja az ő saját használati neve (pl.: Gazal Csillag, Shagya Pompás, Koheilan Kenitra stb.)

Törzstenyészetek és védett ménes elnevezés esetén a tenyészet nevét a törzskönyvi név előtt kell használni (pl.: Répáspuszta O'Bajan-14).

Arab telivérek esetében a WAHO ajánlását elfogadva egyedi neveket kell adni. A nagyobb tenyészetek, pl. Bábolna, vagy Pelsonius Ménes az arab telivérek neve után egy nagy „B”, vagy nagy „P” betű írásával különböztetik meg az ott tenyésztett lovakat. (Emiratus B, Teyszir B, Taleb P stb.)

A tenyésztők az általuk javasolt nevet a csikózási jelentésen (lásd 1. sz. melléklet) terjesztik elő, mely nem lehet hosszabb 20 karakternél.

A névjavaslat végleges elfogadása az ismétlődés elkerülése miatt a törzskönyvvezető joga, az a csikóbélyegzési jegyzőkönyv szerint történik. (lásd 2. sz. melléklet)

Célszerű, ha a csikó nevéből következtetni lehet annak fajtájára, kezdőbetűjében vagy hangulatában, az anya nevével kapcsolatba hozható.

A névjavaslatot felül kell bírálni, ha:

- a név védett,
- valamely hazai lófajta, vagy ismert törzs neve,
- személyeket vagy jó ízlést sért,
- 20 betű karakternél hosszabb
- több van belőle.

Nevek:

a) Az arab csikókat az arab méneskönyvbe való felvételt megelőzően a származási országban kell elnevezni. A névnek az adott ország méneskönyvében egyedinek kell lennie. Nem fogadható el olyan név, mely már egy hazai tenyésztésű ló neve és emiatt feltehetően zavart okoz, vagy olyan sem, mely vallási vagy szociális okból nem megfelelő. Ha egy hazai ló egyszer már felvételre került a méneskönyvbe, semmilyen feltétellel sem kerülhet sor neve megváltoztatására. A név nem lehet hosszabb 20 karakternél, a szóközöket is beleértve. Importált lovaknál a név után, zárójelben szerepeltetni kell a származási ország ISO kódját is az áttekinthetőség végett. Ez különösen fontos, ha az importált ló neve megegyezik egy hazai tenyésztésű ló nevével.

b) Arab telivéreknél a név részeként nem megengedett számok és számot tartalmazó utótagok használata. Célszerű a csikóbejelentőn három javasolt névváltozat számára helyet hagyni. Az egyszer már nyilvántartásba vett nevet sohasem lehet megváltoztatni. Az importált lovaknak sem adható új név sem a nyilvántartásban, sem a méneskönyvben.

Az egyetlen kivételes eset, amikor egy regisztrált név megváltoztatható, az olyan importált ló esetében lehetséges, amikor a név fordítása az új ország nyelvén vallási vagy szociális okból elfogadhatatlan. Azonban ilyen esetben is engedélyt kell kérni a névváltoztatásra az importáló ország regisztrációs szervének a lovat születésekor regisztráló ország illetékes szervétől. Az új nevet ezután úgy kell a méneskönyvben közzétenni, hogy kövesse azt a születéskori név.

Néhány ország engedélyezi, hogy a lovak a nyilvántartott névtől eltérő néven versenyezzenek. Ezeket a versenyneveket nem szabad feltüntetni sem a regisztrációs igazoláson, sem pedig a méneskönyv nyilvántartási részében, azonban függelékben megengedett a versenynevek lista formájában való közzététele.

4.15. Származási lap kiállítása

A származási lapot az Egyesület megbízásából a Magyar Lótenyésztők Országos Szövetsége állítja ki a tulajdonos kérésére és költségére.

A kitöltött származási lapot és, vagy lóútlevelet a Lóútlevél Iroda állítja ki, és azt a NÉBIH, mint tenyésztési hatóság hitelesíti.

Bármely ló méneskönyvbe való felvételének feltétele, hogy a tulajdonos tagja legyen az Egyesületnek.

Tulajdonosváltás (minden fajtacsoport esetében):

Minden belföldi tulajdonosváltást hivatalosan rögzíteni kell. A ló eladásakor az eladó köteles az eladás időpontját, a vevő nevét és címét megküldeni az Egyesülethez. Ha ez megérkezett, az Egyesület a tulajdonos váltást rögzíti a méneskönyv számára. A vevő felelőssége, hogy meggyőződjék arról, megkapta-e a megfelelő regisztrációs okmányt és a származási igazolást, valamint hogy az abban feltüntetett leírás megfelel-e a lónak. Adásvételi szerződés esetén értesítenie kell az Egyesületet.

Adatszolgáltatás

A tag köteles évente párosítási tervet, illetve állományáról az Egyesület számára a fedezetési idény megkezdése előtt minden év február 15-ig az erre rendszeresített és a honlapról letölthető nyomtatványon jelentést küldeni az Átv-nek megfelelően. Jelenteni kell a méneskönyvi bejegyzéshez, valamint a regisztrációhoz kötött támogatás igazolhatósága érdekében év közben a szaporulatot, és a fogyatéket, (értékesítés, elhullás), annak megtörténteét követő 30 napon belül.

Ha valamely tag adatszolgáltatási kötelezettségének nem tesz eleget, elmaradásával az Egyesületnek kárt, bevétel kiesését, vagy támogatás elmaradását okozza, köteles az ebből eredő bizonyított kárt megtéríteni, ennek elmaradása esetén az Egyesület a Ptk. vonatkozó szabályai szerint köteles eljárni.

V. rész

Tenyézmének, tenyészkancák minősítése, törzsménné nyilvánítás rendje

(Érvényes: 2003. január 1-től)

5.1. A teljesítményvizsgálati szabályzatnak megfelelően a ménvizsgát megkezdett, illetve már ménvizsgálval rendelkező mének részére az Egyesület Tenyésztési Engedélyt ad ki, mely a tenyésztési hatóság és a megyei lótenyésztési felügyelő aláírásával válik érvényessé.

Az Egyesület a fajtában tenyésztésre elismert mének listáját felállítási helyük feltüntetésével a tenyésztési év január 31-ig a tagok részére közreadja. Az arab telivér és a shagya arab fajtában kiemelkedő tenyészértékű méneket a tulajdonos pályázata alapján az Egyesület Tenyésztési Bizottsága javaslatára az elnökség törzsménné nyilváníthatja

A törzsmének tenyésztőjüktől és állomáshelyüktől függetlenül törzsmén nevet és a név után római törzsmén számot kapnak.

5.2. A ménállomány minősítése

A tenyésztési engedéllyel rendelkező méneket az Egyesület az alábbi szempontok szerint minősíti:

- származás (kancacsalád, testvérek, féltestvérek, szülők,
- küllem, mozgás, lábszerkezet, (7 szempont alapján 1-10-ig pontozva, kiegészítve leíró küllemi bírálattal),
- ménvizsga eredménye, sajátteljesítmény, versenyeredmények,
- ivadékok bírálati eredményei, versenyeredményei (törzsménné nyilvánításhoz legalább két évjáratból min. 10 ivadék értékelése).

5.3. Ezen szempontok értékelése után az alábbi kategóriákba sorolják a méneket:

1. Törzsmén (Elit osztályú) beosztást kap az a mén, mely nemcsak hordozza, de örökíti is a törzsére, vonalára jellemző értékmérő tulajdonságokat, hozzájárul a törzs fennmaradásához, és javító hatást gyakorol. A fenti szempontok mindegyikében jelentősen felülmúlja a fajta átlagát. Törzsmén címre azon mén tarthat számot, mely után legalább két évjáratban 10 csikó elbírálható, az után nyert ivadékok a fajtában számottevő előrelépést, minőségi javulást mutatnak. Törzsmén besorolást a tenyésztőtől, illetve a tulajdonostól függetlenül minden, a feltételeknek megfelelő mén kaphat. A törzsméntől a törzsménné nyilvánítást követő évben fogant, „kiváló törzskanca” és „tenyésztésre javasolt kanca” besorolású kancáktól született csikók bal nyereghelyére shagya arabok esetében törzsmén jelét és számát, valamint a csikószámot kell bélyegezni, mely 2003. évtől folyamatos sorszám, és így jelzi az adott mén után a kiváló törzskancákból (Elit o.) és a tenyésztésre javasolt törzskancákból (I. osztályú) született ivadékok számát. A nyereghely jobb oldalán kell változatlanul feltüntetni a születési évszámot a bal nyereghelyre kell bélyegezni a hagyományoknak megfelelően.

2. I. osztályú besorolást kap az a mén, mely a ménvizsgát kiemelkedő eredménnyel végezte, „kiváló”, vagy „tenyésztésre javasolt” törzskancától származik, és később, ivadékaiknak elbírálása után törzsmén beosztás várományosa, valamint az első három szempont alapján kiváló.
3. I/II. osztályú besorolást kap a mén, mely legalább két szempontból kiemelkedő, a törzsben való alkalmazásával a fajta, a törzs minőségének legalább szinten tartásához, a legtöbb tulajdonság tekintetében javításhoz hozzájárulhat.
4. II. osztályú besorolást kap az a mén, mely a fajta átlagát képviseli, minden kritériumnak megfelel, de használata a fajta, és a törzs szempontjából csak szerencsés párosítás esetén jelent előrehaladást
5. A mének fenti módon való osztályozását a Tenyésztési Bizottság és a tenyésztésvezető köteles elvégezni, melyet az elnökség jóváhagyása után lehet nyilvánosságra hozni. Az osztályozás évente felülbíráható, az egyes mének magasabb, indokolt esetben alacsonyabb kategóriába kerülhetnek. Különösen indokolt esetben a tenyésztési engedélyt az egyesület elnöksége alapos mérlegelés után megvonhatja

5.4. Tenyészkanca-állomány minősítése

A tenyészkancaikat az Egyesület Tenyésztési Bizottsága az alábbi szempontok szerint minősíti:

- 5.4.1. származás,
- 5.4.2. küllem, különös tekintettel a típusra és lábszerkezetre (7 szempont alapján 1-10-ig pontozva, kiegészítve leíró küllemi bírálattal),
- 5.4.3. mozgás, sajátteljesítmény, versenyeredmények,
- 5.4.4. ivadékok — kiváló törzskanca (legalább két csikó elbírálásával).

5.5 Ezen szempontok értékelése után az alábbi kategóriába sorolják a kancákat

- Kiváló törzskanca (Elit o.) (legalább két elbírálható ivadék után).
- Tenyésztésre javasolt törzskanca (I. o.).
- Tenyésztésre alkalmas kanca (I/II. o.).
- Tenyésztésre nem javasolt kanca.

VI. rész Támogatások

Az őshonos shagya arab fajta támogatásáról FVM rendelet rendelkezik. A rendelet változását a Magyar Közlönyben kísérik figyelemmel, melyről honlapunkon adunk tájékoztatást. (www.arablo.hu)

VII. rész Felelős állattartás

Az Egyesület feladatának tekinti a jellegtelenség, a hagyományvesztés, a középszerűség megszüntetését a lótenyésztésben. A Magyarországon fellelhető arab vérségű lóállomány részarányát tekintve nem jelentős, de genetikai értékét és a jövő lótenyésztési célkitűzéseit figyelembe véve fontos szerepet játszik. A világ lótenyésztő szervezetei, és lótenyésztői között az arab lovakkal foglalkozó szervezetek mindig élen jártak a tenyésztésszervezés, a regisztráció, a származás hitelessége, a lótenyésztés kultúrájának területén. Az Egyesület azon lesz, hogy a tagjai által tenyésztett lovak minősége, azok tartási, takarmányozási, mozgatási körülményei például szolgálhassanak minden lótenyésztő számára. Az a tag, aki ezen elv ellen vét, lovát nem a jó gazda gondosságával tartja, a Tenyésztési Szabályzatban foglaltakat nem tartja be, kizárásra kerül az Egyesületből.

Összeállította: Rombauer Tamás
elnök, tenyésztésvezető

VIII. rész
Regisztrációs díjak (ÁFA nélkül)

Tagi kedvezmény:

<i>Export Certificate kiállítása:</i>	<i>10 000 Ft</i>	<i>50 %</i>
<u>Import ló regisztrációja</u>		
<i>Arab telivér:</i>	<i>30 000 Ft</i>	<i>50%</i>
<i>Pótdíj, késedelem esetén:</i>	<i>30 000 Ft</i>	<i>0 %</i>
Shagya-arab	<i>törölve</i>	
arab	<i>törölve</i>	
anglo-arab	<i>törölve</i>	
<i>Csikószám kiadás:</i>	<i>10 000 Ft</i>	<i>100%</i>
<i>Tenyésztési engedély kiadása mének számára</i>	<i>10 000 Ft</i>	<i>100%</i>

IX. rész

Tagdíjak

Alapító tagok, rendes tagok, pártoló tagok részére:	20.000.- Ft
KKV Nyilatkozatot tett alapító és rendes tagok részére:	10.000.- Ft
Tiszteletbeli tagok számára:	tagdíjmentes

A kis- és középvállalkozók (KKV) csökkentett tagdíjának feltétele, hogy a Honlapról letölthető nyomtatvány kitöltve a tagdíjbekérő levél postázásáig Egyesület székhelyére postán beérkezzen.

A tenyésztési szabályzat érvényes: 1993. szeptember 1-től

Módosítva: 1995. április 22-én;
1996. március 31-én;
1996. október 26-án;
1999. december 4-én;
2002. május 25-én;
2005. január 1-én;
2006. március 4-én,
2008. november 29-én,
2012. október 06-án,
2013. május 25-én,
2015. október 28-án,
2016. november 26-án.

Rombauer Tamás
elnök